

- (ii) Attempt FIVE questions from PART-II. ALL questions carry EQUAL marks.
 (iii) All the parts (if any) of each Question must be attempted at one place instead of at different places.
 (iv) Candidate must write Q.No. in the Answer Book in accordance with Q.No. in the Q.Paper.
 (v) No. Page/Space be left blank between the answers. All the blank pages of Answer Book must be crossed.
 (vi) Extra attempt of any question or any part of the attempted question will not be considered.

PART-II

نوٹ: پنج سوالات دے جواب پنجابی وچ لکھو۔ سب سوالات دے مسہر برابر نہیں۔

- 2- حضرت سلطان ہاؤڈے کلام وچ کلمے دی اہمیت بیان کیتی گئی اے۔ کھل کے لکھو۔
 3- شاہ حسین دی کافی دیاں خوبیاں بیان کرو۔
 4- کپے گھسٹے دیاں نظماں دے مختلف کچھ بیان کرو؟
 5- منیر نیازی دی سلامت نگاری بارے تسی کیہ حبان دے او۔
 6- چنے دے اوپلے وچوں جہانوں کیہڑا افسانہ پسند اے تے کیوں؟
 7- ادب سمندر وچ باپ فرید الدین ہارے کس قسم دی تنقید ملدی اے۔
 8- ”دیواتے دریا“ ناولٹ دیاں لوڑاں تھوڑاں تے کنج پورا اتر دے، چپانن پاؤ؟
 9- ساڈے لوک گیتاں وچ جسٹم توں مرن تیک دا ذکر موجود اے۔ ثابت کرو۔
 10- بیٹھیلے سر نانوئیں وچوں کسے دواتے نوٹ لکھو۔

کردار نگاری
 زبان
 پہلا
 سبقت

i. پکی سرکار

ii. پنجابی بولی دا بچو کر

iii. پنجابی افسانہ

*****

سوال نمبر 3 :-

شاہ حسین دیاں کافیاں

شاہ حسین دیاں کافیاں وچ سبائوں صوفیانہ موضوعات ملدے
 نہیں۔ وحدت الوجود توں لے کے تریب الامتیاں راہیں گھیاں گلاں
 سمجھاؤن دا ثبوت ملدا اے۔ شاہ حسین دیاں کافیاں دے
 معنی ہوناں مضموناں وچ سبائوں رب سوئے فون راہی کرن دی سلا
 ملدی اے۔

شاہ حسین دیاں کافیاں وچ پیچھ دتیاں خوبیاں نیں

1- رب سوئے نال تعلق

شاہ حسین عرفاوندے نیں

ربا میرے حال دا محرم توں

اند توں اے باہر توں اے

روم وچ توں

کہے حسین فقیر ملانا

میں ناہیں سب توں

۲۔ وحدت الوجود

شاہ حسین دیاں کامیاں دُج سناوں وحدت
الوجود دا شمار نظر آوے نذا اے۔ آپ فرماوندے ہیں

فی مائے مینوں کھیریاں دی قل نہا
رائجن میرا میں رائجن دی
کھیریاں نوں کوڑی جھاک
کوں جان پیر کملی
پیرے دا در چاک

۱۔ مرشد نال محبت

شاہ حسین پوراں دی نظر فتح بنان
مرشد کوئی دی کم سرے نہیں چڑھ سگدا۔ آپ فرماوندے ہیں

سجن دے ہتھ بالہہ اسا کوئی لپو ملر آکھاں جھد دے اڑیا
رات شیری بدل کنیاں بانجھ دکھیاں مشگل بنیاں

۱۔ آخرت دی فکر

شاہ حسین پوراں دیاں کامیاں دُج آخرت
دی فکر پائی جاندی اے۔ آپ لوں آخرت دی بڑی ڈاڑی
نلاے۔ آپ فرماوندے ہیں

میں وی جھوک رائجن دی جانا جانا پیا اکلے
پیراں پونڈی منتاں کر دی نال سرے کوئی چلے

۵۔ وچھوڑے دا احساس

شاہ حسین دیاں کامیاں دے سہاؤں
وچھوڑے دا احساس وی ملدا اے۔ دکھاں دی روٹی تے سولان
دا سالن اونیاں دی جھالی دے سہاؤں دے سہاؤں
دیاں کامیاں دے سہاؤں دے سہاؤں

ماتے نی میں کنوں آھاں

درد وچھوڑے دا حال نی

دکھاں دی روٹی سولان دا سالن

آپیں دا بالن بال نی

دھواں دے میرے مرشد والا

جاں پھلن تے لال نی

جنگل بیلے پھراں میں ڈھونڈندی

شہوہ ملے تے ظیواں لہال نی

۶۔ عشق

شاہ حسین دیاں کامیاں دے سہاؤں دے سہاؤں

وی لہدی اے۔ شاہ حسین فرماوندے ہیں

من اٹلیا بے پرواہ دے نال

اس دین دنی دے شاہ دے نال

قافی ملاں صفتیں دیندے

کھرے سیانے راہ دے سہاؤں

عشق لیکے راہ نال

من اٹلیا بے پرواہ نال

۷۔ نیک عمل دی تلقین

شاہ حسین دیاں کامیاں وچ سالوں نیک
عمل دی تلقین دی ملدی اے۔ اونیاں چہرے دی علامت راہیں
سالوں نیک عمل دی سلا بنا دتی اے۔

توں آہولت دلی فی لڑیے آہولت دلی
ساری عمر گنواٹی آں ایویں کجھی نہ گھٹی آں جھلی
گلیاں دے وچ پھرے لکھندی اے گل ناموں بھلی
کہے حسین فقیر غانا دا داغ دھونی چلی

۶۔ فتا فی اللہ

شاہ حسین دیاں کامیاں وچ سالوں فتا فی
اللہ دی دس دی پیڈی اے۔

منڈی آں کہ جنگی آں میں صاحب منڈی منڈی آں
گہلا لوک جانن زبوانی میں رنگ صاحب دے رنگی آں
سجن میری اگھیاں وچ وسدا گلیاں پھراں تلتی آں
کہے حسین فقیر غانا میں در جنگی نال منگی آں

۱۰۔ علامت نگاری

شاہ حسین نے علامتاں راہیں مشعل منزلان
لوں سوکھا بنا دتا اے۔ اونیاں نے بابل، سوہرا گھر، ننان، چہرے،
پوٹی، سالو تھے داغ درگیاں علامتاں ورتیاں نہیں
علامتی نظام دیاں کجھ درگیاں وکھیر

گھم جبر غنہ ہم تیری لٹن والی جیوے
نلیاں وٹن والی جیوے

فیہر ادیناں بابل دی علامت ایسی دنیا واسطے درتی اے

اک دن تینوں سینا فیتیں بابل والیاں ملیاں
اڈ گئے ہور بھلاں دے کول سن پتر اں سن ڈالیاں
جت تن لائے سوئی تن جانے ہور ڈالیاں کرس سکھا لیاں
رہ دے قافی دل نیشیوں رافی ملوں ہویاں نہ ہون والیاں

ادیناں سالو دی علامت وی درتی اے

سالو میرا فیتیں کوئی و لیکن آئیاں تری فیتیں لئی سب صلاح
سالو بایا تنگنے گواندھن آئی منگنے دتا کوئی نہ جادے
سالو دھر کشمیر دا کوئی آیاں ہر فیاں حیرت را معنی شہرہ گل لادے

فیہر ادیناں سس تے ننان دی علامت حساب لین والے
فرشتیاں واسطے درتی اے

سس نناناں دیندیاں طعنہ دا ج دھونی آئی
سننے منے دا کلم رنے جیو کیوں گھنیا یا
ایں ڈلہڑے وچ ملکا یا تھی سنقل نال کھیرے

شاہ حسین نے کالے ہیرناں دی علامت دی درتی اے
اک سفیری کوٹھری دوجا دیوانہ کوئی
کالا ہیرناں چیر گیشیوں شاہ حسین دے بنے

مکدی گل:

شاہ حسین دیاں کافیاں دتھ ساواں سوہیاں
سوہیاں لھوڑے نین۔ اوہیاں اوہیاں کافیاں کافیاں
کافیاں سو کھانیا کافیاں کافیاں کافیاں
۱۵

سوال نمبر ۱:

سلطان باہو

سلطان باہو پوراں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں

کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں

کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں
کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں کافیاں

اندر پورے عالم ہو الہیہ دم ہو درے نال جلیندا ہو
ہو داداغ محبت والا ہر دم پیا سسریندا ہو
جنتی ہو کرے رشتہ نانی جو جو انڈھیرا ویندا ہو
میں قرباں تنہاں توں با ہو جھیرا ہو نو صبح کریندا ہو

سلطان باہو ہوراں نے ہو دی دت کر کے اپنے قلم لوں
چار جان لادتے نیں اوہناں لہ لفظ ہو دی دت کر کے کلمے دی
اجیت دس دتی اے۔ آپ فرماوندے نیں

دل دریا سمندر دوں ڈونگے لوں دلاں دیاں جانے ہو
وچے جھیرے وچے بیڑے وچے دغ مہانے ہو
جو دا لہنگ دے دے اندر جتھے عشق تنہو دغ تازے ہو

شاہ حسین ہوراں نے دسیا اے پئی کتا باں راہیں تھیرا
علم ملدا اے ادہ مکمل نہیں اے تھیرا بندہ کلمے خاوردے ہنگ
طریقے نال کردا اے ادہ کلمیاب اے تے فقیراں کول کلمے
تے عمل کرن دا صیغ طریقہ اے

سنے ہزار کتا باں پڑھیاں ظالم نفس نہ مردا ہو
بانہو فقیراں کسے ناں مارا یا ماہو الہو چورا اندر دا ہو

سلطان باہو ہوراں دی نظر دغ کلمے دا سچا درد تے عمل دا
بیر کیا ادبوں اسی ہوندا اے جدوں بندہ مرشد دے مگر تک جاندا
اے اوہناں دے نزدیک لا اللہ لوں عمل دغ لیا دن لئی مرشد
دی ڈاڑھی لوڑ ہوندی اے تے کاہا مرشد اے

روح کلے والی لوئی لاسکدا اے

الف التہنہ جنسے دی لوئی میرے من وچ مرشد لانی ہو
نئی آبیات دا پانی ملیا میرے گے ہر جانی ہو
اندرونی مشک بجایا جاں گلن دے آئی ہو
جیوے کامل مرشد باہو جسے الیہ لوئی لانی ہو

مسلمان باہو پوراں دے خیال وچ حد تک مرشد فال سہمی محبت
نہیں پورے تان تکر ہو دا درد وسیع نہیں ہوسکدا۔ ادرہ فرماوندے
پین پٹی مرشد دا دیدار عاشق لئی مکہ کرورڈاں جھاں ہر اہم پوندا

الیہ تن میرا جہاں ہووے میں مرشد دیکھ نہ رجاں ہو
لوں لوں دے مڈھ مکہ مکہ اچھاں اں کھولاں اں جھاں ہو
جے ایناں کھٹھا ڈھیاں ہیر نہ آدے تے پور کدے دل بجاں ہو
مرشد دا دیدار اے باہو ساخوں مکہ کرورڈاں جھاں ہو

فیر سلطان باہو پوریں کلے لوز علی زندگی وچ لباون دی
دس کچھ ایچ وی پاوندے نہیں

جے کر دین علم وچ پوندا تان سر نیزے کیوں چڑھدا ہو
اقتارہ ہزار عالم جو آہا اے حسین دے مراد ہو

فیر سلطان باہو پوریں ظاہری عالماں دی حقیقت دی
دسدے نہیں جنیاں کلے لوز زبان تکر رکھیا پوندا اے تے تکر
کر دے ہر دے نہیں۔

آپ فرماوندے نہیں

پڑھ پڑھ عالم کُن تلبیر حافظا کُن دُرُ بانی ہو
گلیاں دے دُخ پھرنِ عمانے دتنِ کتاباں چانی ہو
جنتی و لیکن چننا جو کھا او تھے پڑھنِ ملام سوانی ہو
دو میں جہا میں سوئی مٹھے ڈھے جنہاں بھلہ ہی دے کمانی ہو

شاہ حسین پورا نے ایمان نالوں زیادہ عشق دی اہمیت دل
دیں پائی اے

ایمان سلامت پر کوئی مثلِ عشق سلامت کوئی ہو
مقلنِ ایمان شرمادنِ عشقوں دل نوں ضمیر لہ کوئی ہو

شاہ حسین پورا نے دسیا اے پئی عشق نال بندے دی کہیہ
حالت ہو جائی اے جردن اداہ کلمے دا درد اپنی زندگی دُخ
لے آدنا اے۔

چڑھ جنہاں نے کمرِ شنائی ذکر کر بندے تارا ہو
گلیاں دے دُخ پھرنِ عمانے لعلوں دے دُخا ہو
شمال مسافر کوئی نہ عقبوے ککھ جنہاں تے ہارے ہو
تاڑی مار اڈانہ باہو اسپن آجواڑن یارے ہو

فقیر فرماوندے میں پئی کلمے دی طاقت الیہ دے پئی سمارے خزانے
بند دے دُخوں نقل آدندے میں

الیہ تن رب سچے دا حجرہ دُخ یا فقیرا جہاتی ہو
نہ کمر منت خواج خفر دی تیرے اندر آبِ حیاتی ہو

کلمے نون زندگی و شرح لیاؤن لئی دنیا توں منہ موڑنا پسندا اے

ایہہ دنیا دن حقیقتیں پلیدی پلیتی
حب دنیا دی رب ظہیں موڑے ویلے فکر کھیوے ہو
سہ طلاق دنیا توں دشمنی جاہوے سبج بچھوے ہو

کدی گل :-

ایہیاں ساریاں کلمہ دیاں ونگھیاں توں نگرے سامنے آجاؤنڈا اے
پٹی ستاہ حسین تو بعد سلطان باسو سوہراں دی عشق حقیقی دی
معلقین کہتی اے تے اونیاں نے اپنے کلمہ راہیں کلمے نون جیاتی دا حصہ
بناؤن دی دس پائی اے

کلمے سہ سہ
۱۳

سوال نمبر 4 :-

کچھ گھڑے

باقی صدیقی سوہریں پوٹھو باری لولی دے نمائندہ شاعرین
ادبیاں پوٹھو بالمری لہجے و شرح کچھ گھڑے کلمے و پنجابی شاعری دا
مان و داد تارا اے ادب سمندر و شرح عصمت اللہ زاہد سوہراں دے
باقی صدیقی سوہراں توں ثقافتی قدراں دا امین " مہتیا اے۔ ایہے
طر حان پڑھ پڑھ چول و شرح عارف عبدالمعین سوہراں دی باقی صدیقی
سوہراں دے کلام نون پسند فرمایا اے تے اونیاں دی شاعری
اتے جانن پایا اے

کچھ گھڑے و شرح سناؤں سینڈ ورتیل دے اودہ سارے
موضوعات ملدے بین لہیرے پوٹھو باری دے لوکاں دیاں جیاتی و شرح

ہائے جاہلہ میں کچھ ٹھہرے "دیاں زلفاں دے مختلف بلوہ سیتے
دے تے ہیں۔

۱۔ آزادی دا تصور

باقی صدیقی یوں نے خیالات دی آزادی
دی مل بات لیتی اے۔ لوہیاں دے لول انسانی آزادی تے سوچ
دی بے صبار یوں دی ڈاڑھی اچیت اے۔

اچیاں لڈاں ڈک نہ سلن
پھلاں نی خمشو

۲۔ بڑھاپے دا احساس

اونیاں ٹیشن تے گڈی دی علمت ورت
کے بڑھاپے دا احساس بڑے جنگے طریقے نال دریا اے۔

گڈی نلھ لٹی اے
تے پچھے رہ گیا اے
ہاں ہاں کرنا ٹیشن
تے شان سنا کرے لن

۳۔ تکیر دی نفی

اونیاں اپنی اک نظم فتح تکیر کرن دالیاں
دا انجام بڑی جنگی طرحاں دریا اے۔ اونیاں اک بومعاشی دی
قل کر دیاں سائون دس پائی اے پئی بومعاشی دی خاں انسان لوں
شرافت دی حیاتی گزارنی چاہیدی اے۔

دادوہل بد معاش

نکے وڑے سارے

ادبے ائے ننگے

راہ وچ کھلے پانی

کڑیاں کولوں منگے

لمبیرا اونوں روئے

مڑ مڑ ادھوں لنگے

کسی رائیں فرزریں

لجھی اس فی لاش

دادوہل بد معاش

لوک کھید

باقی صدیقی ہولوں نے کچے کھڑے وچ لوک

کھیداں لوں دی بیان کتنا اے پینڈاں وچ اچ دی بال

وہ کھید کھید دے نیں۔ شہراں دیاں بالوں لوں تے ہوں اونیاں

کھیداں دا پتہ وی نہیں اے

میں چینے نے سامنے

کھلتی اکھیاں میٹ

توں جلاں نے اولہڑے

کھلتا کرے جھوٹ

اونیاں نے لوک کھیداں جی میں پائے پینڈے ورتیل لوں

ننگہ کر دتا اے

4- پوٹھو باری ایہی
تدھے کھڑے پوٹھو باری ایہی وچ ملکی لئی اے
ایہی لولی وچ بڑی مٹھاس اے۔ ایہی لولی وچ 'د' دی تھان
'ن' لا دتا جاندا اے جیویں 'دا' لوں 'نان' ملےیا تے لولیا جاندا
اے۔

تدھ غلابی چنی رنگی
میں غلابی پگ
دو دلاں نا اتنا ملنا
تک نہ سلایا جگ

5- غلط رسمیں دی نفی

باقی صدیقی ہوراں نے غلط رسمیں دی نفی
کیتی اے تے دریا اے پٹی کڑیاں دا دیاہ او تھ ای کرنا چاہیدا اے
جتنے اونیاں دی مرغی ہوکھی اے۔

مہینہ اداج بنانہ امہڑیے
میں کوئی چینر نہ منگی
ایہہ ریشم کندھے پوڑھی
تے گوٹا لاسی اگ
مہینہ اداج بنانہ امہڑیے
میں کوئی چینر نہ منگی

6- گراں دی تبدیلی دا احساس

باقی صدیقی ہوراں دے قلم وچ
سافوں ہینڈ دی بدلائی ریشم بارے دکھ دا احساس دی
ملدا اے۔ باقی صدیقی ہوریں جیوں بڑے چہرے مگروں اپنے

پوٹو باری گراں لڈے تے ادتھ ہر صنف بدل چکی سی۔ پندرہویں سادگی
میں پوٹو سی۔ ادنیوں ایڈی منظر کشی کجھ ایغ کیتی اے۔

۱۔ ایہ نہیں صنف گراں
نہ ادہ پیٹیاں نہ ادہ جھوٹے
نہ ادہ گھمے گھمے بوڑے
نہ ادہ گولہ پڑی جھیاں
ایہ نہیں صنف گراں

مندی گل :-

اے گل حقی اے پٹی باقی صدیقی پوراں نہ کجے گھر دے

وہیں پوٹو باری لہجے نول زندہ لینا اے تے پیڈ و دسیب و الشہارا
صنف سادگی سادگی لیا دتا اے۔ ادنیوں نے عام لہجے تے سادہ گولوں نول

صنف اپنا موضوع بنایا اے۔

۱۵

سوال نمبر ۶ :-

چنے دے اوہلے

”چنے دے اوہلے“ فرض ذہ لودھی پوراں دی کہانیاں

دی کتاب اے۔ ایڈی و شرح اوہنیاں دے دس اصناف شامل

ہیں۔ ایہناں سارے اصنافیاں دے موضوعات مختلف ہیں

ادنیوں دی کتاب و شرح پیڈ دے اصناف موجود ہیں

- ۱۔ پانڈیان
- ۲۔ اوتنا
- ۳۔ آب افسانہ کی مثل
- ۴۔ آب چپ
- ۵۔ دھرمی بابل
- ۶۔ کھلی پڑھائی
- ۷۔ جینے دے اور پلے
- ۸۔ سب کو اڑالے
- ۹۔ تسکھ لہر
- ۱۰۔

میری پسند:

ایلیٹیاں سمارے افسانیاں و چون تمہیں افسانہ
ذاتی طور پر پسند ہے اور "جینے دے اور پلے" ہے۔ ایسی افسانہ
داسرنا تو ان اونیوں دی کتاب دے سماروں نال میل کھا نڈا

"جینے دے اور پلے" افسانہ دی پسند دیاں و چو پیاں

بیٹھ دتیاں قلندر پاروں "جینے دے اور پلے" افسانہ بہوں جینا جا
۷۱

۱۔ سچا سرتا تو ان

سب توں پہلی قل المیہ دے سچی "جینے دے اور پلے"
افسانہ دے کتاب داسرنا تو ان تے افسانہ داسرنا تو ان اکو تیس
نیں۔ ایس کالوں پاروں کپڑھیان توں ایس افسانہ ایسے دل
کچھ باؤنڈا ہے

پلاٹ دی کھج

من کھجواں اے الیہ بند ورتیل دا افسانہ اے۔ جینے دے اولے افسانے دا پلاٹ بڑا
اچھا اے۔ ایہ منڈا گھرو سوئدا اے تے اوہ پورے بیوہ دا نال کرملی
پونڈا اے۔ اوہ اپنے چاچے دی کھجی صوبیاں لوں پسند کردا اے
پر کئی اونچ نیچ دے کارن مٹروں اچھا داویاہ صوبیاں نال نہیں پونڈا
صوبیاں داویاہ کردے پورے پوجا پونڈا اے تے اچھا داویاہ صوبیاں نال نہیں پونڈا
پونڈا اے۔ فیروز اک دن اچھا صوبیاں دے گھر اوہوں ملن جاندا
اے تے اوہی اک قتل کر دیندا اے۔ اوہ صوبیاں دیاں اٹھان ای کڈ دیندا
اے۔

کردار نگاری

فرخندہ لودھی پوراں نے اپنے افسانے "جینے دے
اولے" وچ کردار نگاری دی اخیر کر چھٹی اے۔ اوہیاں نے اچھا
صوبیاں دے کردار لوں اچھے پیش کیتا اے جی اوہ سنا لوں اپنے
آلے دوالے دے کردار ملن لگ پیندے نہیں۔ اوہیاں نے اوہیاں کردار لوں
لوں بڑے من کھجی بے انداز نال بڑے تیکر اپڑایا اے۔ اوہیاں
کردار لوں راہیں اچھے جا پدا اے جی الیہ کردار سادھی رتیل دا اچھا
ہیں۔

جذبات نگاری

"جینے دے اولے" افسانے وچ جذبات نگاری
اچھی اے۔ ایہ اتلے پلے تے نظر آندی اے فرخندہ لودھی پوراں نے جذبات
لوں نگاری بڑے نرول انداز وچ کیتی اے اوہیاں نے اچھا صوبیاں وچ
پوراں دا اچھا ملن باتاں لوں اچھے پیش کیتا اے جی اک اک لفظ
سمجھ تے اچھا ملن جذبات دا اچھا پونڈا اے۔ اک تھان تے اوہیاں
اچھا صوبیاں دی ملهقات جیوں اوہ ویاہ توں بعد ملدے نہیں

ادبے دُوح سببے انساناں جڈے دُوحائی دیندے نہیں۔ جہوں انہ
 ملدے نہیں تاں اُمد دیاں اُھاں دُوح حسد دی اَب بلدی پٹی سی اے
 دلیے اُمد دستلراغ بیان گننا اے
 " اُمد دیاں اُھاں دُوح لہو اترا پیا سی۔ اودہ لہو ہاں
 دیکھو نظر اں پرتا لیا سی "

۵۔ سوئے مکالمے

ایں انسانے دُوح لہیرے مکالمے ورتے لگے نہیں
 مکالمے بڑے من کھجے نہیں۔ فرضدہ لودھی پوراں نے مکالمے تگاری تے
 کم کرے ایں انسانے دے مکالمیاں دُوح جان پائی اے اَب اَب گل منوں
 دے لحاظ نال مہل کھانڈی اے لہر کردار دے منہ وچوں نقلن والے آوے
 اِنج جاہدے نہیں جیویں اودہ کردار اصلی صیاتی دُوح آلیا اے۔

" توں تاں جھلا اے جھلا " ہویاں سپے کندی اے
 " کیہ بے آکھدی اے ہویاں؟ "
 " اِنج کیویں اسان ملسی جدتیرے پیارے کجج پائی ہوئی اے "

۶۔ پیٹڈ ورتیل

فرضدہ لودھی پوراں نے ایں انسانے ورتیل
 پیٹڈ ورتیل دی دُوحا جھڈی اے۔ ادینیاں نے اوس منظر لوں دسیا اے
 چہیرا ساڈے پیٹڈ ادی سٹاں اے۔ ادینیاں نے مصنوعی من جھڈے تے
 اوس ورتیل لوں اپنی اصلی حالت دُوح دکھا لیا اے پٹی چہیرے ساڈے
 پیٹڈاں دُوح دکھائی دیندی اے۔ ادینیاں نے کردار اں دسیں پیٹڈاں
 معصوم لوکاں دالیاں ملدن دی کرا جھڈیاں نہیں۔

زیان دی ورت - سوہنی

اے ادہ بڑی خالص اے اوہناں نے سر اٹھیاں نال ملدا تھدا لہجہ درتیاں
اے زبان پہلاں تے ماچھ دے رہن والے بڑھیاں لوزاں اگھی مگدی
اے بڑ کچھ جبر مگروں مرا آون مگ پیندا اے فیر بڑھیاں سوہنی
افسانے توں منز الین مگ پیندا اے

۸- سیاسی گلاں

ہولان نے کرداراں راہیں سیاسی گلاں دی کردائیاں نہیں جیویں کے
کرداراں آپس وچ نیشنلائزیشن بارے وچی گل کردے نہیں جیویں
پنڈا وچ گل بات ہوندی اے اوہناں اوہی ای کہنیاں اے۔
"اسیں سارے نیشنلائز ہو جاواں گے۔ فیر سب دی تھاں سماجی
ہوسی"

مگدی گل :-

فرخندہ ہولان دا افسانہ "جینے دے اولے"
اے جینے تے مکمل افسانہ ہون کے سارے کجھاں لوزاں پورا کردا اے
ایں افسانے وچ ادہ ساریاں گلاں موجود نہیں تھیں بڑھیاں
لوزاں اینا گرویدہ بنا لیندیاں نہیں پنڈا و لہذیب دی رتھل نے پنڈا و
دسیب دے سارے جذبے نکلے کے سامنے آجاندے ہیں

۱۵

سوال نمبر 8 :-

دیواتے دریا

"دیواتے دریا" احسن افضل رندھا اور پوراں درناولہ
اے۔ ایس ناول دج اونیاں بیٹو تہذیب دے اونیاں ساریاں
کردارماں نو پیش کینا انہیں پکرتان ہن توں پہلاں ایچھو ہون
سن۔ اونیاں نے دو مسکو کیراویاں دے دج دشمنی، محبت، جذبیا
انکو، میلیاں دا منظر تے اخیر تے رشتیاں دا صہیف دے نال
مقابلہ کردا دناں کسے وی ناول دی کامیابی اوہی پلاٹ، کرد
دے نرول ہون، جذبیاں دی عکاسی تے کہانی دے اخیر توں پتہ
مگدا اے۔ اہ جگتا ناول پڑھیاں لوں مجھو رکر دیندا پئی او ہون
پڑھیا جاوے۔

رندھاواں صاحب نے ایس ناول دج اوہ ساریاں خو
باچھڈیاں نہیں جو اب جتقلے تہ من کچھوے ناول دیاں لوڑاں خود
ہون دیاں نہیں۔

نتی ویروا :-

بیٹھ دتیاں خوبیاں پاروں دیواتے دریا "ار
ناول دیاں ساریاں لوڑاں خوداں لوں پورا کر دا اے

(۱) سوہنا پلاٹ

ایس ناول دا پلاٹ پڑا سوہنا اے۔ الہیہ
دج اجاگر سنگھ رندھاواں تے گرتا سنگھ سزھو دے خاندان دج
اٹ کرے دا ویر دکھالیا اے۔ دولویں خاندان مہلے تے ہون
والے مقابلے لوں جتن لئی اڈی نیکر فردر لوندے رندھ سزھو

اک دو چہ توں امانیہ لنگن دی سدھ ورتج جیو نوہ ریندے نین۔
 کرتا سنگھ سدھو دی دھی روپو نے اجاگر سنگھ رندھاوا دی گجرو جوان
 ورتج پیا دی بیگ پے جان دی اے۔ دونوں کسمن خاناناں ورتول
 مہودن دے باوجود پیا وکرن لوں لینیں مڑ دے۔ روپو دا ویاہ کبیرے
 گجرو نال ہون لگا اے اوہ روپو نال تک کے شمشیر سنگھ رندھاوا روپو
 نون کڈھ کے لے جاندا اے۔ اوہو اوہو اوڈا ہرا برین سنگھ دی آ
 جاندا اے۔ اوہو ہرا نال ورتتے کا پیا ورتال ٹاکرا ہوندا اے نے
 ہرا نال خونی رشتہ جت جاندا اے۔

ناول دا پلاٹ بڑا سونیا نے من کھیوا اے۔ ایہہ ہے
 ورتج اوہ ساری خونی اتے کبیرے اک ہنگلے ناول ورتج ہوندا اے

۲- سوچتے مکالمے

ایس ناول ورتج مکالمے دی بڑے سوچنے ورتتے
 گزرتے۔ مکالمے کسے وی ناول دی بنیہ سوچے نین۔ مکالموں دی
 طاقت پاروں ایہی بڑھیا ورتا ناول دے کرداروں تے صاحب ورتج
 کچھ سکدا اے۔ رندھاوا صاحب نے سارے مکالمے کردار تے عمل وقوع
 تے ادبے مزاج دے مطابق ورتتے نین روپو تے شمشیر سنگھ دے وچکار
 مکالمے دی دلگی دیکھو

”روپو! میں آگیا واں۔ توں کیہ کرتی پئی اے“

”میں چرغہ دیکھن لگی آں“

”ادہ کیوں“

”توں ایتھوں چلا جا۔ جے کسے نہو کیہ لیا تے فیر۔۔۔“

”فیر کیہ!“

”نیتوں ڈر نہیں لگا اے“

”نیتیں لگا اے روپو!“

۳۔ پینڈ ورتیل

دیوانے دریا فتح رندھاوا پوراں نے
 پینڈ ورتیل تو سب دکھا لیا اے۔ اوہناں پاکستان جنگ توں
 پہلاں دا وسیب بڑھیاڑ توں دکھا لیا اے۔ ناول دا فتح
 بابا حسن شاہ دے مزار توں والے میلے دا ذکر وی ملدا اے
 پینڈ اوتھ میلہاں تے لوک اک دوجے نال ملدے وی ہوندا
 سنن تے لیلے ای لوکاں توں منتاں منگن لئی اپنے دل بلدندے
 جیوں منتاں پوریوں ہو جانویاں سنن تے فیر چڑھا دے پڑھاویں
 سنن۔ رندھاوا نے سدھو خاندان دے چکار بابا حسن شاہ دے دریا
 توں والے میلے فتح مقابلہ ہوندا سی۔ ایہدے نال پینڈ ورتیل
 کھل کے سامنے آھا وندا اے۔

۴۔ ڈیٹھ بولی

رندھاوا صاحب نے اپنے ناول فتح ڈیٹھ بولی
 لکھی اے۔ اوہناں غامدی بولی ورتیل دی تھاں اوہ والی بولی ورتیل
 اے تھیڑی پینڈاں فتح بولی سجانوی اے ایس کارن کر کے ناول
 بڑا خالص لکھا اے۔ کسے وی ناول دی بولی دا ناول دے ماحول
 دے نال پیر پیسج کے چلانا بہوں ضروری ہوندا اے۔ رندھاوا صاحب
 نے ایس گل توں وی چھتہ فتح دکھیا اے تے پنجابی بولی توں پیر
 ڈیٹھ انداز فتح استعمال کیتا اے۔

۵۔ کردار نگاری

رندھاوا صاحب نے سدھو دیوانے دریا "۵" فتح
 کرداروں دے لکھنے ورتیل چنگی طرحاں کیتا اے۔ اوہناں نے مڈھ
 توں لے کے اخیر تک کرداروں دی ہنر توں قائم رکھیا اے۔ اوہناں
 دا کوئی وی کردار ناول دے ماحول توں دکھ دکھالی نہیں دیندا۔
 شعیر سنگھ دے کردار فتح بہادری تے عنیت دکھالی اے۔ کرتار
 سنگھ سدھو تے اجاڑ سنگھ رندھاوا دے کردار فتح مقابلہ نگاری

پہنڈو پیڈے دی اکھ نے حدود دکھالی دیندا اے۔ ایہیہ طرحوں اوہیاں
 روپوں کر دے دے شمشیر سنگھ لئی پیا رو دکھالی دیندا اے۔ شمشیر سنگھ
 نے حدود اپنی ملک ماسی دی دھی لوں قتل کر دتا تے اوہیوں اے
 گول تلے کے سامنے آئی پئی شمشیر سنگھ عنبرت حدود سنگھ دا پتر اے۔

۶۔ جذبات نگاری

کوئی وی ناول اوہیوں تیکر پورا نہیں
 ہو سکدا حدود تیکر خالوں انسانی جذبے ناول دے ماحول دے مطابق
 اوہیوں کر ڈاں دے دکھالی تے دین۔ اچھیرتے حدود شمشیر سنگھ
 روپو لوں کڈھ کے لے جاندا اے تے اوہیوں اوہیوں پیر پیر سنگھ
 اپڑ جاندا اے۔ ایہیہ ناول دے اوہیوں موقع اے حدود جذبات
 دا دریا نکل آوندا اے۔ پیر پیر سنگھ نال خولی دشتہ اک پاسے
 کھج پاوندا اے تے دوہے پاسے روپو نال کہیتے ہوئے وعدیاں دی
 کھج پھیندی اے ایہیوں موقع تے شمشیر سنگھ اچھرواں نال دھنیا
 اے تے روپو لوں مار کے بھرا لوں نکل نال لک لکوندا اے۔ ایہیوں ناول
 دا اخیر لا منکر ایہیوں ناول دا مقام اچھا دیندا اے تے رندھا دا
 پوراں دے قلم دی طاقت دا فن سامنے آجاوندا اے۔

۷۔ پنجابی اکھاں دی ورتوں

رندھا دا پوراں نے ایہیوں ناول دے پنجابی
 اکھاں دی ورت سونپی ورت کہتی اے اوہیاں نے پندراں دے
 لوکے جان دے اکھاں لوں لہجے کے اپنے ایہیوں ناول دے ورتیا اے۔
 کچھ دنگیاں دیکھو

- ۱۔ چور ناگوں پیڈھ کالی
- ۲۔ انی پٹھے کفنا جیتے

مکدی گل :-

ایہہ گل نلھتر کے مسا منہ آلتی اے پتی
"دیوانہ دریا" اک جینگل تے ملل ناول پودن دیاں سماریاں
لوڑاں فقوڑاں نوں پورا کردیا اے۔ ایہہ گل حقیقی اے پتی رندھاوار
پوراں نے ایہہ ناول لکھ کے پنجابی بولی دی ادبی طور نوں آکھیا
دھندا تا اے۔

۱۵

Subject:

Punjabi

Total Marks

Obtained Marks:

16 + 73 (89)

Date:

hp eighty nine ~~eighty nine~~
hp

Please tick the relevant response.

1. Appropriate introduction
2. Clarity of thoughts
3. Comprehension of questions
4. Coherence and linkage between the paragraphs
5. Connection between ideas
6. Analytical skills and creativity
7. Basic structure errors
8. Proper conclusion

Recommendations/Remarks:

Excellent.